CONTRIBUȚIA FOLCLORULUI COPIILOR LA DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII, CA STRUCTURĂ DE PERSONALITATE

Copilăria nu este de la naştere până la o anumită vârstă, iar la o anumită vârstă copilul a crescut şi ia toate lucrurile copilăreşti şi le pune la o parte. Copilăria este regatul unde nu moare nimeni. - Stephanie Meyer

Copilăria este pentru oricine o poveste. Într-o bună zi ne trezim oameni mari şi ne amintim ce frumos era şi cât de fericiţi eram în acea perioadă care nu se mai întoarce logic și real.
Copiii de azi sunt evoluaţi, sunt în ton cu tehnologia, dar nu și cu esenţa copilăriei, care este jocul, visul, libertatea, lipsa grijilor, lucruri care predispun mai mult la creativitate şi formarea unei gândiri autonome.

Într-o epocă în care televizorul şi computerul stăpânesc timpul liber, se observă cum toţi copiii, indiferent de vârstă, nu ştiu să se mai joace. Dacă numai răsfoim câteva culegeri despre folclorul copiilor, observăm cât de numeroase şi variate erau jocurile şi cum încântau prin muzicalitate, ritmicitate și nu îndemnau la agresivitate, satisfăceau dorinţa de mişcare şi distracţie. Copiii mileniului III au jocuri agresive, uneori vulgare, rod al abundenţei de desene, jocuri pe calculator, internet şi care nu au nici o latură educativă.

Creativitatea este una din cele mai fascinante noțiuni cu care operează știința și este încă insuficient definită. ***Creativitatea este corelată cu procesul de creație, fenomen de o extremă complexitate prin care se elaborează fie o operă de artă, fie o inovație tehnică, fie un produs cu un anumit grad de originalitate, de noutate***. Cercetări mai recente evidențiază faptul că, de fapt, creativitatea este un fenomen general uman, că fiecare om dispune de un anumit grad de creativitate care trebuie cunoscută și pusă în valoare.
J.G. Gowan și G.D. Demos concluzionează *"Toți copiii sunt creativi în mod natural și doar așteaptă atmosfera pentru a-și manifesta creativitatea."*

O ramură importantă a folclorului o constituie creaţia artistică a copiilor. Izvorând din viaţă, folclorul este o artă realistă. Inspirându-se din realitate, întâlnim în jocurile copiilor elemente ale vieţii, jocuri care vin din vremuri mai mult sau mai puţin îndepartate. Cele mai vechi atestări despre folclorul copiilor români apar la Anton Maria Del Chiaro Fiorentino, secretarul domnitorului Constantin Brâncoveanu, care in 1718 scria in ***„Istoria delle moderne Revoluzioni della Valachia***":„ *voi descrie jocurile copilăreşti ale Valahilor…..minge, titirezul…."*. Folclorul copiilor se conturează ca un gen universal, bine închegat, care a luat naștere în mod firesc, la vârsta când jocul constituie punctul central al activitaţii lor.

Cel dintâi contact cu creația artistică sonoră are loc în ambianța vieții de familie, dezoltându-și simțul metric, melodic, ritmic, ajungând el însuși să creeze el însuși mici versuri sau melodii.

Un larg domeniu de activitate creatoare a copiilor îl constituie materialul verbal.

Prin cântec şi joc,copilul ia contact cu mediul înconjurător, străduindu-se să-l cunoască. Dorinţele, bucuriile, supărările, impresiile şi le exprimă prin intermediul acestui gen cu functii multiple:

- de dezvoltare psihică;
- educativ-formativă;
- distractivă;

Dorinţa de joc, de mişcare, de cunoaştere, de acţiune, dezvoltă capacităţi uimitoare de observaţie şi invenţie prin imitare, caracteristice vârstei. Folclorul copiilor păstrează o străveche modalitate de comunicare şi exteriorizare artistică (muzicală, poetică, gestică) in cadrul vieţii colective care, după opinia unor cercetători, precede naşterea limbajului muzical.

Producţiile artistice ale copiilor (se mai întâlnesc la sate, oraşe-unde influenţa televizorului, computerului nu se resimte atât de puternic) sunt alcătuiri complexe, plurifuncţionale, cu un puternic accent afectiv, modalităţi specifice de adaptare la mediu,reflectând viaţa lor intimă, comportamentul faţă de lumea înconjurătoare(natură,familie, membrii societăţii.)

În folclorul copiilor se îmbină în grade diferite-textul poetic, melodia, gestul, mişcarea, jocul.Are un puternic caracter colectiv, se manifestă numai în societate în mediul unei anumite categorii de vârstă. Prin conţinutul şi funcţia sa, folclorul copiilor are un rol deosebit de important în educaţie:
-Stimulează viaţa în colectivitate, educându-l pentru viaţa de mai târziu. Folclorul constituie şi un bun mijloc de integrare a copilului în viaţa poporului din care face parte:

„ Firea şi ţesătura trupului de român cer o educaţiune ale cărui elemente se potrivesc cu golurile-cu cerinţele-ce se nasc în ele. Această hrană ne este la îndemână. Împumutând-o din alte părţi vom greşi, vom pune o formă nepotrivită într-un tipar necunoscut." [1]

Din folclorul copiilor fac parte: colinde, ghicitori, urături, cântece-formule.

Colindatul şi uratul pe la case constituie un obicei străvechi. Cântecele respective atrag binecuvântarea asupra oamenilor şi asupra gospodăriilor pentru tot anul care urmează. Scenariile sunt simple, cuceritoare în naivitatea lor **„STEAUA" , „TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT", „FLORILE DALBE"**. Din păcate, toate par pe cale de dispariţie sau, iremediabil compromise de transformarea lor intr-o formă de cerşetorie.

Ghicitorile sunt de obicei în versuri, prezentând sub formă metaforică un obiect, o fiinţă, un fenomen, cerându-se identificarea acestuia prin asocieri logice.

„Când nu e zăpadă
Doarme în ogradă,
Dar când ninge-afară,
Cu copiii zboară."

Zicătorile sunt proze scurte, uneori ritmate, prin care se exprimă in mod metaforic o constatare de ordin general, un principiu etic, o normă de conduită.

„Leneşul mai mult aleargă."

Numărătorile sunt formule anticipative jocului, cu ajutorul cărora este ales copilul cu rol precis: să prindă copiii care fug, să-i găsească pe cei care se ascund.

„An-tan-tichi-tan,
Sever căpitan,
Anache-bombonache,
Ieşi afară, domnu Tache."
„An-tan-tina
se plimbă cu maşina.
An-tan-ta,
Ieşi afară, dumneata!"

Cântecele-formulă sunt scurte, două sau mai multe versuri scandate ori cântate, pe câteva sunete, într-un ritm precis. Prin ele copilul ia contact cu mediul înconjurător şi se manifestă faţa de el. Toate dorinţele,bucuriile şi le exprimă prin intermediul acestor formule:

„Ieşi soare din închisoare,
Că te tai,
Cu un pai,
Cu un mai,
Cu sabia lui Mihai."

Copilul ordonă soarelui să iasă din închisoare, ameninţându-l.

Lună,lună nouă,
Taie pâinea-n două
Şi ne dă şi nouă.
Că la vară-oi secera
Şi ţi-oi da şi dumneata,
Că la vară sunt bucate
Şi la toţii sănătate."

Cântecele de joc sunt însoţitoare ale jocului; unele texte explică jocul.Sfârşitul coincide cu începutul sau cu sfărşitul jocului. Jocul se desfăşoară fie sub formă de horă în mijlocul căreia stă copilul care are rolul principal. Alte jocuri necesită aşezarea în linie dreaptă sau două linii.

JOC CU PALMELE.

1. Se o se (uneori jocurile încep cu aceste sunete)

[1] Pamfile, Tudor „ Jocuri de copii" B. 1906-1909, pag. 59;

2. Rezistenţă
3. Pace şi cadenţă.
4. Cine nu mai poate,
5. O mână la spate.
6. v 2-4
7. Mâinile la spate.
8. v 2-4
9. Un picior la spate.
10. v 2-4
11. Două picioare la spate.
12. JOS.

JOC CU MINGEA: „ŢĂRILE”

Fiecare copil îşi alege un nume de ţară. Cel rămas (prin numărătoare) azvârle mingea ,pomenind un nume de ţară.Copilul care îşi alesese acea ţară încearcă să prindă şi o dă mai departe, pronunţând la rândul lui alt nume de ţară. Dacă mingea a căzut, primul azvârle cu ea în alt copil după ce zice „stop”. Copilul lovit a pierdut un punct. Dacă e lovit de trei ori, iese din joc.

„DE-A DOVLECEII”

Se alege cu numărătoare „mama” şi „SF. Petru”, ceilalţi copii sunt „dovlecei”. Mama ţine în braţe un copil, iar ceilalţi stau unul în braţele celuilalt în şir. Vine SF. Petru sărind intr-un picior şi zice:

-Cioc,cioc./ -Cine-i acolo?/-Sf. Petru./-Ce caută?/-Dovlecel./-Nu e copt.

Sf. Petru pleacă şi revine după câteva minute.Acelaşi dialog, dar acum mama răspunde:

-Alege-ti.

Sf. Petru ciocăneşte uşor în capul fiecărui copil şi-şi alege unul pe care-l ia cu el.Vine din nou şi se repetă dialogul şi încercarea dovleceilor, la care se adaugă întrebarea mamei :

-Cu celălalt ce făcuşi?

-L-am pus după uşe și l-a mâncat o căpuşe.

Când rămâne lângă mamă un singur copil, aceasta zice:

-Pe acesta-l opresc eu.

-Ba i-al meu.

Cei doi trag de copil, vin şi ceilalţi copii iar Sf. Petru aleargă după toţi. Cel care va fi prins, va lua locul Sf.-lui Petru.

Alte jocuri pline de hazul si farmecul copilăresc şi care pot fi aplicate cu succes în grădiniţă :

„Batistuţa”, „Eşti o floare, eşti un crin.”, „Printre munţi şi printre văi” şi multe altele.

În judeţul Buzău, tradiţie specifică este sărbătoarea **„Sânzienele”,** sărbătoare populară din ciclul agrar care celebrează coacerea recoltelor. „Drăgaica „este şi un joc care se practică de Sânziene. Fetele din sat o aleg pe cea mai frumoasă şi mai voioasă dintre ele(pe care o numesc „drăgaică”, o duc cu alai la câmp, o împodobesc cu cunună de spice şi panglici şi îi dau cheile hambarelor. De la câmp fetele se întorc în sat ,cântând şi dansând. Coroniţele pe care le împletesc pe câmp din sânziene, le aruncă peste case sau le pun la streşini.

„Paparudele” se practică îndeosebi în timpul perioadelor de secetă prelungită, având rolul de a aduce ploaia. Obiceiul e practicat de copii, dar sub supravegherea directă a persoanelor mature.

Înaintea desfăşurării obiceiului, se aleg dintre copii viitoarele paparude şi se realizează masca(din frunze, bozii, crengi). În ziua ceremonialului, paparuda sau paparudele(copii acoperiţi doar cu frunze), însoţită de o ceată de cincisprezece- doisprezece copii colindă satul de la un capăt la altul,intrând în gospodării, cântând cântecul specific:

„Paparudă-rudă,
ieşi afar”de-udă,
udă cu găleata,
peste toată ceata,
udă cu ulcioru,
peste tot ogoru;
.....

Şi , în ritmul lui, încep să joace ritual; oamenii o stropesc cu apă şi îi dau bani.

„Caloianul" este tot un obicei de invocare a ploii, obicei care se practică de către cete de copii. Când este secetă, se adună un grup de copii, băieţi şi fete, care se duc la gârlă pentru a lua humă ca să facă o păpuşă din pământ numită „Iene". De jur-împrejurul păpuşii se pun flori şi lumânări. La cap i se pune o cruce. Când Ienele este gata, fetele încep să-l plângă şi să-l bocească. De obicei, păpuşa este dusă la râu, cu alai de înmormântare şi este aruncată în apă. Înmormântarea fictivă se face după toată rânduiala tradiţională. Un copil joacă rolul preotului, altul rolul dascălului. Ienele este lăsat să plutească pe apă cu lumânările aprinse. De-a lungul drumului , străbătut de convoiul cu „Caloianul", copiii sunt stropiţi cu apă. În locul unde nu există râu sau lac, Caloianul este dus la o fântâna, udat cu apă, îngropat alături.

Pe drum, copiii cântă:

„Iene-iene, caloiene,
s-a dus mă-ta în poiene,
ca să ie cheiţele
să descui portiţele,
roagă-te lui Dumnezeu
ca să-i dea cheiţele
să descui portiţele
să curgă ploiţele."

Multe din obiceiurile româneşti au fost uitate; de aceea ,noi ,cadrele didactice, încercăm să le redescoperim şi să le menţinem vii. **Prilej de manifestare a potenţialului creativ al copiilor, folclorul poate găsi o aplicare pedagogică mai susţinută în scopul dezvoltării simţului ritmic şi melodic. Copiii nu sunt numai creatori pe plan muzical, ci şi pe plan lexical şi verbal. Copilul se inspiră din viaţa de familie, şcoală, creaţia adulţilor adaptând-o la stilul propriu de manifestare. Folosindu-ne de muzicalitatea versurilor, farmecul jocurilor, putem canaliza şi îndruma energia copiilor spre forme de joc paşnice, hazlii, atrăgătoare.**

„Folclorul nostru….. nu numai ca e sublim, dar te face sa înţelegi totul. E mai savant decât toată muzica aşa-zisă savantă, şi asta într-un fel cu totul inconştient, e mai melodic decât orice melodie, dar asta fără să vrea, e duios, ironic, vesel, grav." **GEORGE ENESCU**

BIBLIOGRAFIE:

Comişel, Emilia, „*Folclorul copiilor*", Ed. Muzicală,B.,1982,p249,251,252.

Granaci,Lidia, „*Sărbători, obiceiuri, tradiţii",* Ed.Epigraf, Chişinău,2006. p.30.

Marinescu, Silvia; Dinescu, Rodica; *„ Invitaţie la educaţie",* Piteşti, Ed Carminis, 2003, p58, 59, 60, 61.

Nicola, Ioan, „*Tratat de pedagogie şcolară*", B, Ed. Aramis,2002.

Pamfile, Tudor *„ Jocuri de copii"* B. 1906-1909.